

การใช้ชีวิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

อาจารย์ ดร.ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผมใช้ชีวิตเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโทเกือบสี่ปีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากนั้นก็ไปจบปริญญาโทอีกใบที่วิทยาลัยบูรพคดีศึกษาและแอฟริกันศึกษา (School of Oriental and African Studies) มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ก่อนที่จะจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านบูรพคดีศึกษา (Oriental Studies) ที่สถาบันตะวันออก มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด

เมื่อผมพิจารณาย้อนหลังไปถึงช่วงที่ยังเรียนอยู่ ผมมีความรู้สึกที่ผมเรียนได้สำเร็จ โดยราบรื่น เพราะผมเข้าใจระบบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และขณะเดียวกัน วิธีการศึกษาแบบระบบบัณฑิตศึกษาก็เหมาะแก่อาชีพส่วนตัวผมด้วย เพราะสมัยเป็นนักเรียน ผมชอบค้นคว้าหาอ่านเป็นการส่วนตัวมากกว่า เพราะสามารถอ่านได้เร็ว จะปรึกษาครูอาจารย์ก็เฉพาะยามมีปัญหาทางวิชาการที่ต้องปรึกษาเท่านั้น

โดยทั่วไป นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไม่เหมือนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผมมีข้อเสนอแนะสามสี่อย่างที่อยากเสนอให้พิจารณา

ประการแรกสุด นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคือนักศึกษาวิจัย (research student) นักวิจัยทำหน้าที่ค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผู้บรรยายในมหาวิทยาลัยเรียกกันว่า lecturer แปลว่า “ผู้บรรยาย” ไม่ใช่ teacher ซึ่งแปลว่า “ผู้สอน”

ผู้สอน จะเตรียมความรู้แบบเบ็ดเสร็จมาให้ ยามออกข้อสอบก็จะออกถามเน้นข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ผู้เรียนจะต้องจดจำและนำไปใช้ แต่ผู้บรรยายจะบรรยายภาพรวมของวิชาที่เรียน เนื้อหาวิชาที่บรรยายต่อเทอมอาจไม่ครอบคลุมเนื้อหาทุกอย่าง สิ่งที่บรรยายอาจเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา อีกส่วนผู้ศึกษาต้องค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ความรู้ขยายขึ้น พูดอีกนัยหนึ่งก็คือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจะพยายามมองหาข้อเท็จจริงที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับปริญญาตรี นักศึกษาจึงจะอิงอยู่กับความรู้จากผู้บรรยายไม่ได้ ถ้านักศึกษาตั้งใจจะมารับความรู้จากผู้บรรยายอย่างเดียวและคิดว่าเท่านั้นพอก็นับเป็นความเข้าใจผิดอย่างมาก

นอกจากความรู้จากผู้บรรยาย นักศึกษาจะต้องถือเป็นวินัยส่วนตัวที่จะต้องค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือหรือวารสารอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ในสังคมนักวิจัยของอ็อกซฟอร์ดที่ผมเคยอยู่ ครูอาจารย์และนักศึกษาก็เข้าใจกันดีว่าตำราเรียนคือแหล่งความรู้ระดับพื้นฐาน ส่วนวารสารคือแหล่งความรู้ใหม่ๆ ที่บรรดานักวิชาการใหม่ๆ ศึกษาหรือตีความ ดังนั้นถ้าไม่ได้อ่านหนังสือหรือวารสารใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะตกฐ่น สมัยเมื่อผมทำปริญญาโทและเอกในอังกฤษ ครูอาจารย์จะแนะนำให้เข้าไปติดตามอ่านวารสารทุกๆ เดือนจนเป็นกิจวัตร

ไม่เพียงแต่ความรู้ที่จะได้จากอาจารย์และห้องสมุด นักศึกษาต้องรู้จักวิธีการเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ มาต่อยอดความรู้เก่า โดยต้องเรียนรู้วิธีตั้งสมมติฐานเพื่อการค้นคว้าวิจัย รู้จักแสวงหาหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย และต้องรู้จักวิเคราะห์หลักฐานหรือข้อมูลที่มาได้อย่างเป็นระบบ จนถึงเขียนนำเสนอรายงานเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีโครงสร้างที่ดีได้ ขั้นตอนเหล่านี้ นักศึกษาต้องทำเอง ไม่มีใครมาช่วยทำให้เด็ดขาด ต้องระลึกไว้เสมอว่าครูอาจารย์เป็นแต่เพียงผู้ชี้แนะแนวทางให้เท่านั้น เมื่อถึงคราวที่ทำวิทยานิพนธ์ ครูอาจารย์ก็มีหน้าที่เพียงอ่านตรวจสอบการใช้เหตุผล (argument) เพื่อดูว่าสมเหตุสมผลหรือไม่เท่านั้น จะช่วยนักศึกษามากกว่านี้ไม่ได้

ประการที่สอง แหล่งค้นคว้าที่สำคัญคือห้องสมุด ครูอาจารย์อาจบรรยายให้รู้เนื้อหาบางสาขา เพราะครูอาจารย์ชำนาญคนละสาขา แต่สาขาดังกล่าวนั้นจะเชื่อมโยงอย่างไรกับวิชาอื่นๆ เป็นสิ่งที่นักศึกษารู้ได้ก็ต่อเมื่อขยายพรมแดนการเรียนรู้ โดยวิธีพยายามอ่านตำรับตำราต่างๆ ด้วยตนเอง ครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ดที่ผมเคยอยู่จะบอกเสมอว่าปริญญาในระดับบัณฑิตศึกษานั้นได้มาจากการอ่าน ดังนั้น ถ้าถามว่านักศึกษากำลังทำอะไร ก็อาจจะตอบโดยใช้ประโยคที่ว่า “I am reading for a Master’s degree” บ้าง “I am reading for a DPhil degree” บ้าง เพราะนักศึกษาต้องอ่านเอง คิดเอง และทำวิทยานิพนธ์ด้วยตนเองโดยตลอด

โดยปรกติ ห้องสมุดของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีความสำคัญพอๆ กับห้องทดลองของนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ เมื่อใดที่เราเดินเข้าห้องสมุดแล้วหาหนังสือที่อยากอ่านไม่มี ก็เหมือนนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์อยากทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่ห้องทดลองไม่มีอุปกรณ์ให้ใช้ นักศึกษาจะก้าวหน้าไม่ได้ ดังนั้น ถ้าห้องสมุดไม่มีหนังสือที่นักศึกษายากอ่าน นักศึกษาก็ควรต้องรีบแจ้งครูอาจารย์หรือบรรณารักษ์ให้ช่วยซื้อ

มหาวิทยาลัยใหญ่ๆ ในโลกที่เป็นต้นแบบให้มหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น อ็อกซฟอร์ด เคมบริดจ์ ปารีส ฮาร์วาร์ด เอ็มไอที ฯลฯ มักจะมีชื่อเสียงในเรื่องการบริการห้องสมุด ผมมีประสบการณ์เคยเข้าไปใช้ห้องสมุดเหล่านี้แล้ว ก็รู้สึกประทับใจในการให้บริการ ที่ชัดเจนที่สุดก็คือมหาวิทยาลัยเหล่านี้มี

งบประมาณซื้อหนังสือสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เข้าห้องสมุดไม่อื่น คนซื้อก็มีทั้ง นักศึกษาให้สั่งซื้อหรือครูอาจารย์ให้สั่งซื้อ หรือเป็นการสั่งซื้อ โดยปกติของบรรณารักษ์

ปัจจุบัน อ็อกซ์ฟอร์ดมีหนังสือและวารสารไม่น้อยกว่า 10 ล้าน เล่มบริดจ์มีอยู่ราว 8 ล้าน ที่จริง อ็อกซ์ฟอร์ดเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของอังกฤษที่มีห้องสมุดลิขสิทธิ์ที่เรียกว่า copyright library หมายความว่าเอกสารสิ่งพิมพ์ทุกอย่างที่ตีพิมพ์ในสหราชอาณาจักร จะต้องส่งไปให้อ็อกซ์ฟอร์ดชุดหนึ่งเสมอ เดิมมีห้องสมุดอยู่สองแห่งที่ได้สิทธิ์พิเศษเช่นนี้คือสำนักหอสมุดกลางประเทศอังกฤษที่เรียกว่า The British Library อยู่ย่านริชเชลสแควร์ในกรุงลอนดอน อีกแห่งคือห้องสมุดบ็อดเลียน (Bodleian Library) ซึ่งเป็นสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ต่อมามีมหาวิทยาลัยอื่นๆ ขอสิทธิ์พิเศษนี้และก็ได้ กล่าวคือมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ สำนักหอสมุดแห่งชาติของประเทศ สก็อตแลนด์และเวลส์ และสำนักหอสมุดกลางของวิทยาลัยตรีนิติ ของเมืองดับลินของสาธารณรัฐ ไอร์แลนด์

เพราะเหตุนี้ ทุกๆ เดือนจึงมีบรรณารักษ์ทุกคนหนังสือจากสำนักพิมพ์ต่างๆ หลายพันเล่ม เข้าไปยัง อ็อกซ์ฟอร์ด ผมเคยเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดประจำวิทยาลัยแห่งหนึ่งในอ็อกซ์ฟอร์ด ก็เลยทราบว่ามีการถ่ายหนังสือเก่าออกจากห้องสมุดประจำ หนังสือเก่าเหล่านี้ก็นำไปขายต่อให้นักศึกษาราคาถูกๆ บ้าง ขายต่อให้ร้านขายหนังสือมือสองบ้าง บริจาคเข้าห้องสมุดสาธารณะบ้าง ฯลฯ

ส่วนฮาร์วาร์ดมีหนังสือและวารสารไม่น้อยกว่า 12 ล้านเล่ม มหาวิทยาลัยปารีสนั้นมีวิทยาลัยต่างๆ แยกอยู่ต่างหาก หนังสือก็กระจัดกระจายไปตามวิทยาลัย แต่ห้องสมุดด้านบูรพคดีศึกษาที่ผมเคยเข้าไปใช้บริการ ซึ่งมีอยู่สามแห่งในกรุงปารีสของฝรั่งเศสที่สำคัญๆ คือ ห้องสมุดประจำวิทยาลัย ฝรั่งเศส (Le College de France) วิทยาลัยซอร์บอน (L'Universite de Paris-Sorbonne) และห้องสมุดสถาบันตะวันออกไกลของฝรั่งเศส (L'Ecole Francaise d'Extreme-Orient) อย่างหลังนี้เป็นสถาบันวิจัยอิสระ ห้องสมุดเหล่านี้มีหนังสือหรืองานวิจัยดีๆ ให้ค้นคว้ามากมายกายกอง

สมัยเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ผมอยากอ่านหนังสือหลายเล่มแต่หาอ่านไม่ได้ ผมต้องนั่งรถไปค้นที่ห้องสมุดสยามสมาคมบ้าง วัดบวรนิเวศวิหารบ้าง หอสมุดแห่งชาติบ้าง สมาคมอาสาสมัครไทย การตะบั้ง แรกๆ ก็ดูตสาหะวิริยะดี แต่เมื่อค้นหลายๆ เล่มแล้วไม่มีก็รู้สึกเบื่อหน่าย พาลไม่อยากจะค้นเอาดี้อๆ หันไปค้นเรื่องอื่นๆ ที่พอจะหาหนังสืออ่านได้แทน แต่เมื่อผมเรียนอยู่ที่อ็อกซ์ฟอร์ด หนังสือและวารสารสำคัญทุกเล่มที่ตีพิมพ์ในยุโรปมีครบหมด ถ้าสมมุติว่าหนังสือที่อยากอ่านไม่มีในอ็อกซ์ฟอร์ด แต่มีในต่างประเทศ ห้องสมุดก็สามารถยืมมาให้อ่านได้ ถ้าสมมุติว่าเอกสารที่นักศึกษายากอ่านเป็นคัมภีร์ต้นฉบับโบราณที่ห้ามเคลื่อนย้ายออกจากห้องสมุด อ็อกซ์ฟอร์ดก็มีทุน

ให้นักศึกษาไปค้นอ่านได้ถึงที่เป็นเดือน ไม่ว่าคัมภีร์นั้นจะอยู่ในซีกไหนของโลกก็ตาม การที่
อ็อกซ์ฟอร์ดทุ่มเทขนาดนี้ก็เพราะต้องการรักษาระดับมาตรฐานการวิจัยนั่นเอง

เพราะฉะนั้นระหว่างเรียน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจะพอใจแต่คำบรรยายของครูอาจารย์อย่าง
เดียวไม่ได้ ต้องพยายามค้นหาอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยอยู่เสมอ

ประการที่สาม จรรยาบรรณสำหรับนักวิจัย นักวิจัยคือคนที่พยายามสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมา โดย
มารยาทแล้วนักวิจัยที่ดีจะต้องอ้างเจ้าของความคิดที่ตนนำมาใช้เสมอ จะลักไก่เอาความคิดของคน
อื่นมาเป็นของตนเองไม่ได้ระหว่างทำวิจัย นักศึกษาต้องพยายามเรียนรู้ว่าเมื่อใดควรจะทำอย่างเจ้าของ
ความคิด และข้อความใดไม่จำเป็นต้องอ้าง กล่าวคือ สามารถนำมาใช้ได้เลย เป็นต้น

ผมคิดว่าประเด็นนี้อาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาสามารถอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจได้ ที่ผมเน้นใน
ที่นี่ เพราะตามหลักมาตรฐานสากลแล้ว ถ้าหากกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์สามารถตรวจสอบได้ว่า
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาคนใดคนหนึ่งลอกเลียนของคนอื่นมา จะปรับตกทันที ไม่มีการอุทธรณ์
ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นนักศึกษาจะต้องพยายามเรียนรู้ว่าทำอะไรจึงไม่เสียจรรยาบรรณสำหรับ
นักวิจัย ซึ่งในต่างประเทศถือเป็นเรื่องอุกฉกรรจ์

ประการที่สี่ การใช้ชีวิตทั่วไปของนักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษารุ่นพี่อาจจะเคยบ่นว่าเครียด
บางคนเครียดกับอาจารย์ คิดว่าอาจารย์แกล้งให้ทำงานหนักก็มี บางคนอาจถูกอาจารย์ตำหนิว่า
ทำงานหละหละ ก็นึกเขม่นอาจารย์ก็มี บางคนเครียดกับเนื้อหาซึ่งยาก

ความจริงอาจารย์มหาวิทยาลัยทั้งหลายต่างก็เครียดเหมือนนักศึกษา และอาจจะเครียดมากกว่า
นักศึกษาด้วยซ้ำ ถ้านักศึกษาเข้าใจภาระหน้าที่ของครูอาจารย์ก็อาจจะทำให้ลดความรู้สึกอคติที่มีต่อ
ครูอาจารย์ได้

ความเครียดของอาจารย์มาจากนโยบายรัฐ สังคมโลกปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันทางเศรษฐกิจ
สูงมาก ถ้าเรามองไปที่ห้างสรรพสินค้าทั่วไป เราจะเห็นว่าผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีมีขายเกลื่อน
มากมาย ไม่ว่าจะคอมพิวเตอร์ นาฬิกา เครื่องเสียง เครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือน ยวดยานพาหนะ
โทรศัพท์ ฯลฯ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้เกิดมาจากนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น ประเทศใดที่นักวิจัย
ทำงานวิจัยได้มีคุณภาพ ก็สามารถผลิตเครื่องผลิตภัณฑ์ต่างๆ ออกมาส่งขายไปทั่วโลก และก็
สามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้ แต่ประเทศใดที่งานวิจัยอ่อน นักวิจัยไม่ค่อยผลิตผลงานออกมา
ประเทศก็จะมีสินค้าจากเทคโนโลยีน้อย ผลก็คือประเทศนั้นต้องสั่งเทคโนโลยีจากชาติอื่นเข้ามา

ขายในประเทศมาก ทำให้ประเทศเสียดุลการค้ามหาศาลต่อปี ดังนั้น รัฐบาลจึงกระตุ้นและบังคับให้คนเป็นครูอาจารย์ในสายวิทยาศาสตร์ต้องเร่งทำวิจัย ถ้าไม่ยอมให้ชาติของตัวเองเสียดุลการค้ามาก ครูอาจารย์จึงมักไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกศิษย์มาก

ในทำนองเดียวกัน เมื่อเทคโนโลยีถูกผลิตขึ้นมาก ปัญหาสังคมก็ตามมาไม่หยุด อาจารย์ที่อยู่ในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ก็ถูกกระตุ้นให้ทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ เป็นการหาทางออกให้สังคมไปด้วย บรรดาครูอาจารย์ในสายนี้จึงมีงานหนักที่รัฐบาลบังคับให้ทำอยู่เบื้องหลังคล้ายๆ กัน ดังนั้นครูอาจารย์จึงมีเวลาพอจะให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปแก่นักศึกษา แต่จะไม่ค่อยมีเวลาให้นักศึกษามากจนกระทั่งนักศึกษาจะมาพบเมื่อไหร่ก็ได้

โดยมารยาททั่วๆ ไปในสังคมอังกฤษ นักศึกษาจะต้องอ่านหนังสือให้มาก เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากพอ และมีประเด็นที่จะอภิปรายกับอาจารย์ที่ปรึกษา จึงโทรศัพท์นัดแนะมาพบ และต้องนัดล่วงหน้า การนัดพบแต่ละครั้งทางฝ่ายอาจารย์จะถือเป็นจริงเป็นจังมาก เพราะครูอาจารย์ก็ต้องเตรียมตัวให้คำปรึกษาที่ดีเหมือนกัน แต่ประเทศไทยเราก่อนข้างจะเป็นกันเอง เราสามารถติดต่อขอคำปรึกษาจากอาจารย์ก่อนข้างสะดวกกว่า ไม่เพียงเท่านั้น ระบบการศึกษาของไทยก็ยังละม้ายกับอเมริกา มากกว่าอังกฤษ แนวโน้มนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนระดับปริญญาเอกจึงมีมากกว่านักศึกษอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะที่ออกซฟอร์ด ในเทอมหนึ่งๆ ซึ่งมีอยู่ 8 อาทิตย์ (ออกซฟอร์ดมีสามเทอมต่อหนึ่งปีการศึกษา) นักศึกษาจะมีโอกาสคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรึกษาวิทยานิพนธ์สองครั้งเท่านั้น ทุกครั้งก็ต้องนัดล่วงหน้า ต่างฝ่ายต่างเตรียมข้อมูลเพื่อนำไปอภิปรายเต็มที่ นักศึกษาปริญญาโทเมื่อเสนอวิทยานิพนธ์ไปแล้ว ผู้สอบในออกซฟอร์ดคนหนึ่งจะให้คะแนน ในเวลาเดียวกันมหาวิทยาลัยก็จะส่งวิทยานิพนธ์ชุดเดียวกันไปให้กรรมการข้างนอกตรวจและให้คะแนนด้วย สำนักทะเบียนและประมวลผลจะนำการให้คะแนนของทั้งสองฝ่ายมาพิจารณาประกอบกันเพื่อลงมติให้เกรดนักศึกษาว่าควรจะได้เท่าไร ที่เป็นเช่นนี้เพราะอังกฤษต้องการให้วิทยานิพนธ์ได้มาตรฐานเดียวกัน

ผู้ที่เครียดมากที่สุดก็คงไม่พ้นนักศึกษาระดับปริญญาเอก หลังจากทำวิทยานิพนธ์เสร็จแล้ว และเสนอวิทยานิพนธ์เพื่อสอบ มหาวิทยาลัยจะห้ามมิให้นักศึกษาติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษารวมทั้งกรรมการสอบจนกว่าจะสอบแล้วเสร็จ กรรมการที่มาสอบนี้จะเป็นคนที่ทางมหาวิทยาลัยคัดเลือก โดยเน้นคนที่ชำนาญในสาขาที่นักศึกษาทำวิทยานิพนธ์ ถึงยามสอบนักศึกษาก็เข้าสอบคนเดียว จะได้หรือตกขึ้นกับกรรมการสอบสองท่านที่มหาวิทยาลัยตั้งให้เป็นกรรมการเท่านั้น พุดให้ชัดเจนก็คือกรรมการที่มหาวิทยาลัยตั้งนี้มีสิทธิ์จะเอาตกได้ แม้ว่าวิทยานิพนธ์ดังกล่าวนั้นจะผ่านการ

เห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วก็ตาม ดังนั้น ทุกๆ ปีจึงมีนักศึกษาสอบตกกันไม่น้อย แทนที่จะได้ปริญญาเอกกลับบ้าน (ซึ่งอ็อกซฟอร์ดเรียกว่า DPhil) ก็กลับได้ Mlit แทน

ระหว่างผมเรียนอยู่อ็อกซฟอร์ด ผมเคยเห็นครูอาจารย์ประเทศไทยหลายคนไปแวะเยี่ยมในฐานะอาจารย์อาคันตุกะ (visiting lecturer) ที่นั่นที่ไปถึงอ็อกซฟอร์ด หลายคนวิจารณ์ว่าครูอาจารย์และนักศึกษาที่นั่นแต่งตัวไม่เป็น บางคนก็นุ่งยีนส์เก่าๆ ใส่เสื้อยืดเหมือนไม่ได้ซักมาหลายวัน ปรกติผมก็นุ่งยีนส์แล้วก็หาสเวตเตอร์หนาๆ มาสวมเพราะหนาว ผมเคยพาอาจารย์คนนี้ไปนั่งฟังปาฐกถาธรรมด่าท้าวๆ ไปในอ็อกซฟอร์ด ปรากฏว่าเขาฟังไม่ทัน อ้างว่าภาษาอังกฤษเร็วไป ทั้งๆ ที่หัวข้อปาฐกถาก็เป็นหัวข้อที่เขาเองก็เคยเรียนมาบ้าง แน่นนอนครับ ตลอดเวลาที่เขาอยู่อ็อกซฟอร์ด เขาแต่งตัวดี รีดผ้าอย่างดีเสมอ แต่พอครูอาจารย์และนักศึกษาในอ็อกซฟอร์ดมาประชุมที่เมืองไทย ผมได้ยินบางคนวิจารณ์ว่าคนไทยแต่งตัวกันดีมาก แต่พอฟังดูบทความที่น่าเสนอแล้วไม่ค่อยได้อะไร

ที่จริงอ็อกซฟอร์ดไม่ใช่สวรรค์หรือทิพย์สถาน เมื่อคนไปแล้วก็ซบหรือเสกให้เก่งขึ้นมาทันที แต่อ็อกซฟอร์ดมีกฎที่เข้มงวดทำให้นักศึกษาเรียนหนัก ระบบแบบนี้จะอยู่ไหนก็ได้ ถ้าเราวางกฎระเบียบเข้มงวดให้ตัวเอง ในการศึกษาและทำวิจัยเราก็ไปได้เช่นกัน

ผมเล่าประเด็นนี้ขึ้นมาทีเพื่อจะบอกว่าแม้ว่าชีวิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจะเครียดบ้าง แต่ก็ไม่มากเท่าชีวิตนักศึกษาวิจัยในอ็อกซฟอร์ด บรรยากาศ วิธีชีวิตหรือวัฒนธรรมแบบไทย ช่วยให้คนไทยศึกษาและทำวิจัยได้สำเร็จ โดยที่ไม่เครียดมากนัก ขอเพียงแต่มีความตั้งใจและก้นคว้าอย่างต่อเนื่อง

ขอให้ทุกท่านโชคดีครับ